

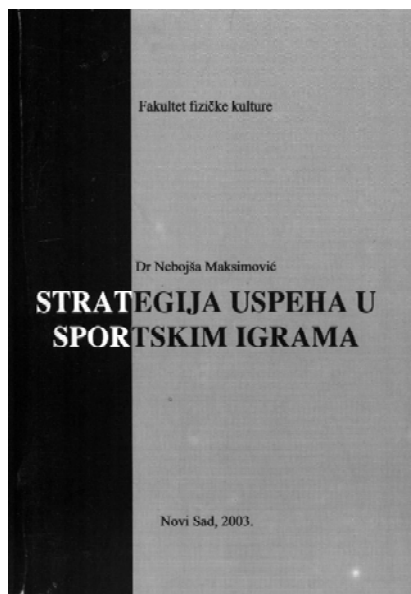
dr Duško Bjelica

STRATEGIJA USPJEHA U SPORTSKIM IGRAMA

*(Doc. dr Nebojša Maksimović, Fakultet fizičke kulture,
Novi Sad 2003. god.)*

Ova monografija predstavlja nešto skraćeni rukopis doktorske disertacije, koju je autor odbranio 2000 godine na Fakultetu fizičke kulture u Novom Sadu pod naslovom: “Faktori postizanja vrhunskih takmičarskih rezultata u izabranim sportskim igrama SR Jugoslavije”.

Uvodno poglavlje obrazlaže značaj problemskog područja i postavlja problem na čije rešavanje je monografija orijentisana. Otkrivanje strategijskih, organizacionih i okruženjskih faktora vrhunskog sportskog uspjeha je preokupacija većine nacionalnih sportskih politika. Na primeru istraživačkog rada Hilarijeve komisije u Novom Zelandu i grupe za razradu strategije razvoja sporta u Engleskoj, autor je pružio uvjerljivo zaleđe istraživačkog problema ove monografije. Na osnovu uvida u stanje i domete istraživanja na ovom području, autor je sažeto formulisao osnovni problem na čije rješavanje je usmjerio svoju studiju, naime, problem je da se identifikuju ***kombinacije faktora koje objašnjavaju vrhunske takmičarske rezultate sportova koji doprinose nacionalnom sportskom prestižu SR Jugoslavije i Republike Srbije.*** To je problem koji ima i širi naučni i praktični značaj s obzirom da je na tom području istraživanja sporta angažovan veliki broj istraživača.

U **drugom poglavlju** monografije, na osnovu pregleda i evaluacije literature, razvijen je teorijsko-hipotetski okvir istraživanja. Prvo je izložena istorijska perspektiva u kojoj istraživanje dobija opravdanje.

Drugo, na bazi analize gledišta niza naših i stranih istraživača, data je analiza glavnih konstrukata (pojmov) kojima je definisano problemsko područje, i na taj način razvijen je teorijski okvir istraživanja. Analiziran je koncept vrhunskog sportskog uspjeha i, na toj osnovi, usvojena je definicija zavisno promjenljivih (izlaznih) varijabli. Autor je utvrdio da je u međunarodnoj sportskoj praksi kao i u naučnoj literaturi, prihvaćen i operacionalno definisan konstrukt vrhunskog sportskog rezultata (broj medalja ili osvojeno prvo do trećeg mjesta u finalu olimpijskih ili svjetskih/kontinentalnih šampionata). Kada je reč o faktorima koji uslovljavaju vrhunske takmičarske rezultate, iz uvida u obimnu naučnu literaturu autor je zaključio da nema opšte saglasnosti. Što god je nivo sporta viši, pogotovo kada je riječ o vrhunskom prestižnom sportu, značaj sportista-pojedinaca je izraženiji, tako da je izdvajanje opštih, strategijskih faktora takvih rezultata veoma otežano. Uz oslonac na pregled relevantne naučne literature, autor je ispitao koncepte faktora vrhunskog sportskog uspjeha kako bi postigao identifikovanje i definisanje faktora nezavisnih varijabli, bitnih za operacionalizaciju istraživanja. Analiza literature dovela je do potvrde autorove polazne pretpostavke da se faktori postizanja vrhunskog sportskog uspjeha mogu kategorizovati u tri skupa varijabli: (1) okruženjske (stanje najšireg društvenog okruženja sporta i finansijska podrška institucionalnih faktora, od države i sponzora do sportskog kluba), (2) organizacione (struktura i resursi sportskog kluba) i (3) lične (strukturne karakteristike i vrijednosna orijentacija subjekata-sportista). Teorijski okvir istraživanja je konstituisan formulisanjem analitičkog modela odnosa faktora i efekata. Ovu teorijsku sintezu autor je izveo uz evaluaciju teorijskih modela formulisanih od strane naših (Lukman) i stranih istraživača i analitičara (Dick, Larose i Haggerty). Uz korišćenje nomološke mreže konstrukata i njihovih empirijskih varijabli kao i primjenom procedure evaluacije diskriminativne i konvergentne validnosti konstrukata, potvrđeno je da je interna validnost istraživanja na bazi razvijenog kategorijsnog okvira u skladu sa metodološkim zahtjevima. Tako razvijen teorijski okvir omogućio je postavljanje istraživačkih pitanja i formulaciju istraživačkih hipoteza. Hipoteze su formulisane na bazi rezultata prethodne analize literature i na način koji je omogućio korektnu operacionalizaciju empirijskog istraživanja.

U trećem poglavlju obrazložen je metod istraživanja i razvijena operacionalizacija prethodno razvijenog teorijsko-hipotetskog okvira. Prvo je obrazložen izbor post-pozitivističke paradigme kao metodologije kojom se istraživanje rukovodilo (vidjeti Prilog). Drugo, sistematično su izvedeni koraci operacionalizacije istraživanja, kako bi se zadovoljio zahtjev omogućavanja replikacije istraživanja od strane potencijalnih budućih istraživača. Priroda istraživačkog djelokruga - vrhunskog sporta kao makrosocijalne pojave - uslovila je izbor faktorskog dizajna istraživanja. Uzorkovanje je izvedeno metodom klaster uzorka. U skladu sa hipotezama, prvo je utvrđen uzorak sportskih klubova iz četiri sportske igre (fudbal, košarka, rukomet i odbojka). Potom je u klubovima definisan okvir uzorkovanja (svi članovi prvih ekipa juniora i seniora) a naposljetku je, putem samoadministracije upitnika, izvedena anketa sa sportistima koji su prihvatili saradnju. Mjerenje istraživane pojave zasnovano je na anketnom instrumentu koji je konstruisan polazeći od definisanog uzorka kriterijskih i faktorskih varijabli. Kao glavna mjerna skala korišćena je sumaciona Likertova skala sa pet podeoka. Procedure prikupljanja i obrade podataka prilagođene su prirodi podataka (kategorijalne varijable). Testovi hipoteza izvedeni su neparametrijskim metodama (hi-kvadrat test, Spirmanov koeficijent korelacije, i dr.). Korišćena je takođe logistička regresiona analiza. Kao dopunski metod razvijanja i testiranja modela/konfiguracija faktora korišćena je kvalitativna komparativna analiza QCA. Kao pripremna procedura za ovu analizu korišćena je k-mean klaster analiza na bazi tabela istinitosti i z-standardizovanih i vinsorizovanih empirijskih podataka (varijabli koje su izdvojene kao relevantni faktori) kao inicijalnih klaster centara. (QCA je bliže obrazložena u Prilogu.)

U četvrtom poglavlju izložena je analiza rezultata istraživanja. Prvi korak analize dobijenih podataka odnosi se na ekploraciju kvaliteta podataka. Sve varijable su podvrgnute testu normaliteta (Wilksov test) kao i ispitivanju varijabiliteta. Primijenjena je procedura ajtem analize koja je ukazala na manje validne varijable (videti Prilog). U sledećem koraku analize ispitane su karakteristike subjekata studije: karakteristike subjekata kao sportista, zatim dinamika i nivoi njihovog sportskog uspjeha. Rezultati konfirmativne faktorske analize su potvrdili empirijsku zasnovanost teorijskog modela relacija faktora i kriterijskih varijabli. Procedura testova istraživačkih hipoteza omogućila je zaključak da hipoteza H_0 ('svi identifikovani faktori u svim izabranim sportovi-

ma imaju podjednak doprinos ostvarivanju vrhunskih takmičarskih rezultata’) nije utemeljena u empirijski analiziranim podacima. Dalji testovi su doveli do zaključka da je prihvatljiva alternativna hipoteza o prihvatljivosti prve alternativne hipoteze o postojanju jednog zajedničkog faktora uz istovremene specifične kombinacije/modele faktora za svaki od posmatranih sportova. Rezultati analize logističke regresije pokazali su da svaki od posmatranih sportova ima specifičnu konfiguraciju faktora kojima se može tumačiti takmičarski uspjeh njihovih vrhunskih sportista. Rezultati kvalitativne komparativne analize dopunski su potvrdili ovaj zaključak. Kvalitativna komparativna analiza izdvojila je specifične konfiguracije faktora (baterija varijabli) za analizirane sportove.

U **petom poglavlju** dat je rezime zaključaka, diskusija validnosti istraživanja i izvedene su teorijski i praktično relevantne implikacije istraživanja. Zajednički rezultat ovog istraživanja i pilot-studije Larosea i Hagertyja pokazuje da je opšti faktor postizanja vrhunskog takmičarskog rezultata nacionalnih sportskih sistema - ekspertski nivo i doprinos trenera vrhunskog nivoa. Orijentacija uticajnih faktora prema vrhunskom sportu i finansiranje koje iz te orijentacije proističe, kao i vrijednosna orijentacija sportista, pokazuju se kao ključni opšti faktori vrhunskog takmičarskog rezultata u jugoslovenskim uslovima. Važan zaključak za jugoslovenski sport nesumnjivo se odnosi na vrijednosnu orijentaciju sportista kao opšti - zajednički faktor za sva četiri analizirane sportske igre. Diskusija validnosti izvedenih zaključaka izvedena je uz odgovarajući oprez prema ograničenjima koje su istraživanju postavili faktorski dizajn i uzorak subjekata (ograničenja eksterne validnosti). Na kraju su izvedene implikacije rezultata istraživanja: (1) u teorijsko-metodološkom pogledu (doprinos produbljavanju korpusa znanja o faktorima postizanja vrhunskih takmičarskih rezultata u posmatranim sportskim igrama kao i primjena kod nas nedovoljno korišćenih metoda kvantitativne i kvalitativne analize podataka na makro-socijalno istraživanje sporta) i (2) u praktično-političkom pogledu (sužavanje kruga faktora koji se mogu uzeti kao strategijski okvir za usmjeravanje razvoja vrhunskog sporta u našim aktuelnim uslovima).

U cjelini posmatrano, u monografiji je obrađen jedan od ključnih problema strategijskog menadžmenta vrhunskog sporta i upravljanja sportistima kao bazičnim ljudskim resursom sportske organizacije.